

Globalizacja

Materiał składa się z sekcji: „1. Czym jest globalizacja?”, „2. Ekonomiczne i społeczne aspekty globalizacji”, „3. Polityczne aspekty globalizacji”, „4. Środowiskowe aspekty globalizacji”, „5. Powiązania aspektów globalizacji”, „Podsumowanie”, „Słownik”, „Ćwiczenia”.

Materiał zawiera 8 ilustracji (fotografii, obrazów, rysunków), 1 film, 5 ćwiczeń, w tym 5 interaktywnych.

Słownik pojęć zawiera wyjaśnienia terminów: „globalizacja”, „glokalizacja”, „korporacja ponadnarodowa”, „Milenijne Cele Rozwoju”.

Globalizacja

Rozglądając się wokół, trudno nie zauważyć, że zarówno my, jak i nasze otoczenie znajdujemy się pod dużym wpływem zjawisk i procesów pochodzących z odległych miejsc i rejonów świata. Co więcej, wpływ ten nasila się i w zasadzie jest poza naszą kontrolą. W tej lekcji przyjrzymy się oddziaływaniu globalizacji na rozwój krajów i regionów świata oraz poznamy jej różne przejawy.

Uczniowie w Rwandzie z laptopami otrzymanymi w ramach akcji One Laptop per Child
One Laptop per Child to akcja produkcji i dystrybucji laptopów o uproszczonej i wytrzymałej konstrukcji z możliwością połączenia z internetem

Źródło: dostępny w internecie: RudolfSimon (<https://commons.wikimedia.org>), domena publiczna.

Aby zrozumieć poruszane w tym materiale zagadnienia, przypomnij sobie:

- współczesną polityczną mapę świata,
- położenie rozwijających się i wysoko rozwiniętych regionów świata,
- definicję migracji,
- przebieg głównych szlaków transportowych świata,
- cechy współczesnej turystyki zagranicznej.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, czym jest globalizacja.
- Wymienisz przykłady procesów globalizacyjnych.
- Opiszysz wpływ procesów globalizacyjnych na rozwój.

1. Czym jest globalizacja?

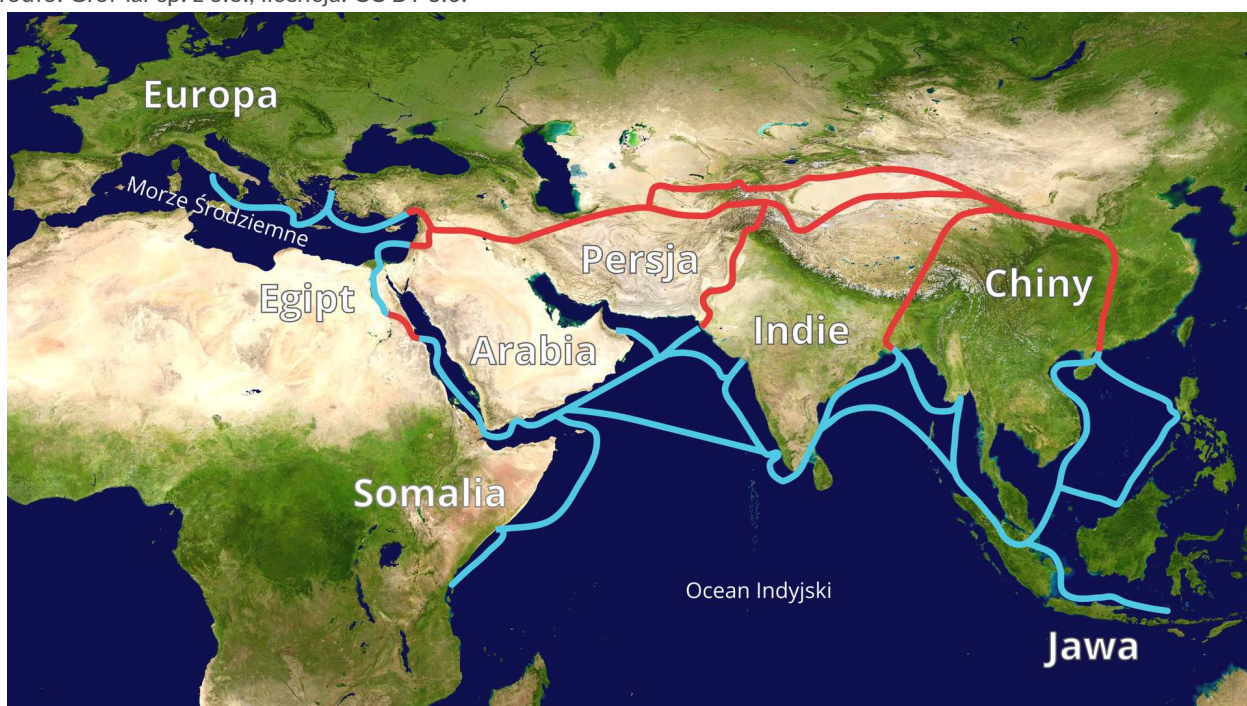
Globalizacja to wzrost współzależności i wzajemnego oddziaływania państw, firm oraz ludzi na świecie. Odbywa się poprzez osobiste kontakty, wymianę towarową, dzielenie się informacjami. Zjawisko nie jest niczym nowym. Starożytni Grecy żeglowali do krańców znanego im świata, Rzymianie rozprzestrzenili swoje idee od obecnego Iraku po Wielką Brytanię, jedwabny szlak już w III wieku p.n.e. połączył handlowo Europę z Chinami, a dzięki monsunom umożliwiającym żeglugę przez stulecia na Oceanie Indyjskim kwitł handel między Indiami i wschodnią Afryką. Przykładem globalizacji są także wielkie odkrycia geograficzne Europejczyków i rozwój imperiów kolonialnych. Jeszcze pod koniec XIX wieku rejs żaglowcem z Wielkiej Brytanii do Australii trwał 2–3 miesiące, a przekazanie informacji przewodowym telegrafem – kilka godzin.

Charakterystyczne dla czasów współczesnych jest ogromne przyspieszenie globalizacji. Obecnie z Londynu do Sydney można dolecieć w niecałe 24 godziny, a informacja z jednego miasta do drugiego dociera w ułamku sekundy.

Polecenie 1

Korzystając np. z portalu Flightradar24 (dostępnego pod adresem: <https://www.flightradar24.com>), opisz natężenie ruchu lotniczego nad Australią.

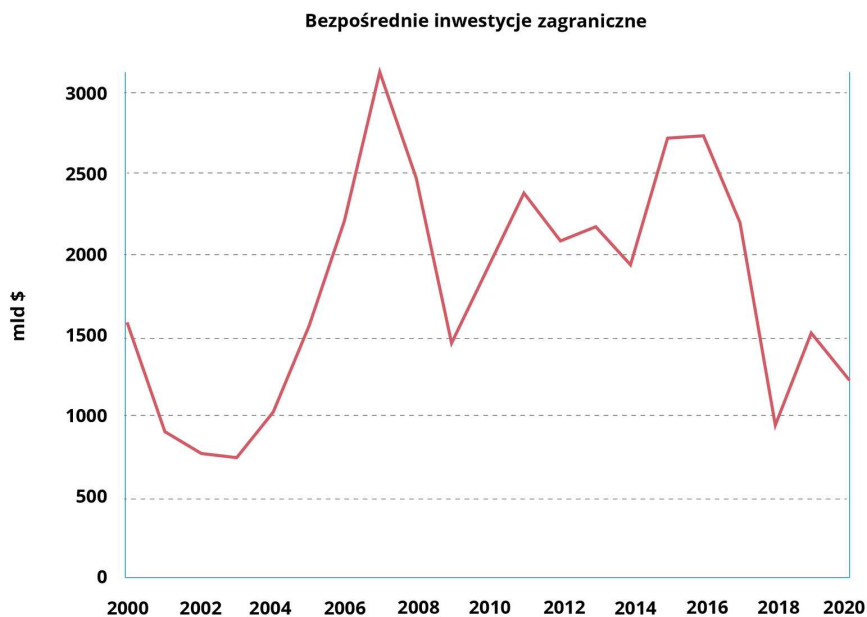
Źródło: GroMar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Morskie i lądowe warianty Jedwabnego Szlaku

2. Ekonomiczne i społeczne aspekty globalizacji

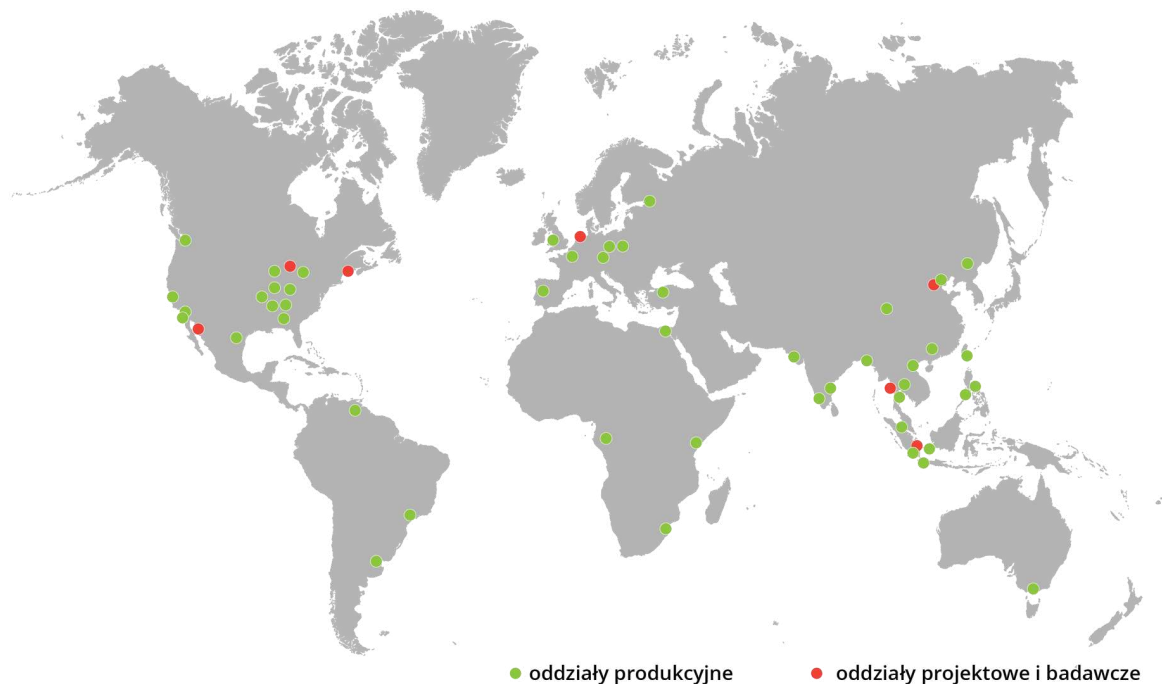
Globalizację można analizować z różnych punktów widzenia. Bardzo istotny jest **aspekt ekonomiczny**. W 2020 roku za granicą zainwestowano 1,23 biliona dolarów, z czego ponad 58% w państwach wysoko rozwiniętych.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (www.unctad.org)

Źródło: GroMar sp. z o.o. na podstawie danych z www.unctad.org, licencja: CC BY-SA 3.0.

Inwestycje zagraniczne przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy, wzrostu eksportu i płacenia podatków. **Korporacje ponadnarodowe** wytwarzają ok. 25% światowego PKB. Dzięki nim pojawia się wiele nowych technologii i rozwiązań organizacyjnych, nawiązywane są kontakty handlowe. Następuje rozwój nie tylko sfery produkcyjnej, ale też infrastruktury, edukacji czy opieki zdrowotnej.

Oddziały Toyoty na świecie (www.toyota-global.com)

Źródło: GroMar sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Największe korporacje ponadnarodowe w 2020 roku

Lp.	Korporacja	Kraj pochodzenia	Własność za granicą (mld \$)	Przychody roczne (mld \$)	Zatrudnienie
1.	Apple Inc.	Stany Zjednoczone	355,1	260,174	137000
2.	Amazon.com Inc.	Stany Zjednoczone	350,3	232,887	1608000
3.	Google LLC	Stany Zjednoczone	263,4	258,320	98771
4.	Microsoft Corporation	Stany Zjednoczone	184,2	110,36	134944
5.	Walmart Inc.	Stany Zjednoczone	111,9	559,2	2200000
6.	Samsung Electronics	Korea Południowa	107,3	280,1	287439
7.	Meta Platforms Inc.	Stany Zjednoczone	101,2	55,838	52534
8.	ICBC	Chiny	75,1	276,2	462282

Lp.	Korporacja	Kraj pochodzenia	Własność za granicą (mld \$)	Przychody roczne (mld \$)	Zatrudnienie
9.	Huawei Technologies Co., Ltd.	Chiny	71,2	122,972	194000
10.	Verizon Communications, Inc.	Stany Zjednoczone	69,6	366,6	10000000
11.	Toyota Motor Corporation	Japonia	64,3	256,7	364 445
Źródło: Brand Finance Global 500 2021 Ranking					

Jest też ciemniejsza strona ponadnarodowej działalności korporacji. Inwestorzy zainteresowani są przede wszystkim swoimi zyskami, dlatego starają się jak najefektywniej korzystać z miejscowych zasobów naturalnych i ludzkich, stąd często pojawiają się uzasadnione zarzuty o ich bezwzględną eksploatację. Kapitał ponadnarodowy jest bardzo mobilny, wycofuje się i przenosi tam, gdzie dostrzeże lepsze perspektywy na większy zysk.

Praca dla międzynarodowej korporacji to przykład **społecznego aspektu** globalizacji. Pracownicy muszą dostosować swój sposób pracy do stylu najczęściej zachodniego. Wielonarodowość wymusza posługiwanie się wspólnym językiem, z reguły angielskim. Przy okazji wytwarzania produktów dla innej części świata (np. ozdób bożonarodzeniowych w Chinach) następuje styk i poznanie, przynajmniej w niewielkim stopniu, odmiennych kultur.

Dzięki nowoczesnym technologiom uczestniczymy w wydarzeniach kulturalnych lub sportowych niezależnie od ich miejsca. Igrzyska olimpijskie, piłkarskie mistrzostwa świata, koncerty, ceremonie wręczania Oscarów itp. oglądają jednocześnie setki milionów różniących się od siebie ludzi z całego świata. Zmieniają się wzorce kulturowe, błyskawicznie upowszechnia się moda i muzyka. Premiery filmów odbywają się w wielu miejscach na świecie w tym samym czasie. Powyższe przykłady można nazwać **globalizacją kulturową**.

Jednocześnie obserwujemy także działania na rzecz utrzymania **odrębności kulturowej**. Nawet symbol globalizacji, jakim jest sieć restauracji McDonald's, dostosowuje swoje menu do lokalnych zwyczajów, np. w Japonii sprzedaje kanapki z krewetkami, a w Indiach – bez wołowiny. W hinduskiej wersji Spider-Mana główny bohater zmienił imię i nazwisko, ubiór oraz przeciwników. Wiele czasopism wychodzi w różnojęzycznych wersjach i odnosi się także do lokalnych problemów. Proces ten nazywa się globalizacją – dostosowaniem globalnych zjawisk do lokalnych warunków, głównie ekonomicznych i społecznych. W tym

przypadku zyskują obie strony – firmy zwiększają sprzedaż, a klienci nie muszą rezygnować ze swoich przyzwyczajeń i upodobań.

Hinduski McDonald's

Źródło: Malyadri (<https://commons.wikimedia.org>), licencja: CC BY-SA 3.0.

Nie sposób pominąć **demograficznego aspektu** globalizacji. Szacunki mówią o ok. 200 mln ludzi mieszkających poza krajem urodzenia. Kraje imigracyjne zyskują nowych, zwykle młodych, zdeterminowanych, odważnych, przedsiębiorczych i często dobrze wykształconych mieszkańców. Ma to bardzo pozytywne znaczenie dla rozwoju tych państw. Natomiast kraje emigracyjne tracą swoich wartościowych mieszkańców, co niewątpliwie ma wpływ na spowolnienie ich rozwoju.

3. Polityczne aspekty globalizacji

Globalizacja w znacznym stopniu dotyczy **spraw politycznych**. **Organizacja Narodów Zjednoczonych** grupuje 193 państwa. Poprzez swoje organy, jak np. **Zgromadzenie Ogólne** czy **Radę Bezpieczeństwa**, oraz wyspecjalizowane organizacje, np. **Międzynarodowy Fundusz Walutowy**, wpływa na decyzje lub działania państw członkowskich. ONZ może wysłać wojskowe siły pokojowe do obszarów ogarniętych konfliktami. W czerwcu 2022 roku takich misji było 12. Organizacja wprowadziła **Milenijne Cele Rozwoju** – wieloletni program poprawy warunków życia, zdrowia, edukacji, równouprawnienia, zrównoważonego gospodarowania w krajach rozwijających się poprzez szczepienia, budowę szkół i pomoc w zwiększeniu produkcji rolnej.

Uczniowie w Rwandzie z laptopami otrzymanymi w ramach akcji One Laptop per Child
One Laptop per Child to akcja produkcji i dystrybucji laptopów o uproszczonej i wytrzymałej konstrukcji z możliwością połączenia z internetem

Źródło: dostępny w internecie: RudolfSimon (<https://commons.wikimedia.org>), domena publiczna.

Inne mniejsze organizacje typu **MERCOSUR** (Wspólny Rynek Południa – obejmuje państwa z Ameryki Południowej), **NAFTA** (Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu – umowa pomiędzy Stanami Zjednoczonymi, Kanadą i Meksykiem) lub **Unia Europejska** mają charakter polityczno-gospodarczy i także wpływają znacząco na życie społeczeństw państw do nich należących.

Kraje będące członkami takich organizacji godzą się na pewne ograniczenia suwerenności (np. w UE przyjmując zakaz kary śmierci). Biorą na siebie obowiązki ochrony praw pojedynczych obywateli wynikające z **Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ**. Starają się ponad to wspierać i chronić **produkty regionalne i tradycyjne** (np. „rogal świętomarciński” może pochodzić tylko z Poznania i kilku okolicznych powiatów, co wynika z przepisów unijnych).

Decyzje polityczne także wpływają na rozwój. Na przykład członkostwo w **Światowej Organizacji Handlu** (ang. *World Trade Organization*, **WTO**) otwiera rynek przed towarami z zagranicy, czasem lepszymi od miejscowych bądź niedostępnymi wcześniej, a z drugiej strony ułatwia eksport na światowe rynki towarów rodzimych.

4. Środowiskowe aspekty globalizacji

Różnego rodzaju procesy oddziałujące na środowisko, np. emisja dwutlenku węgla, również mają zasięg globalny. Wzrost temperatury powietrza na Ziemi, w znacznej części wynikający z działalności człowieka, prowadzi m.in. do podniesienia się poziomu morza. Państwa położone na niskich wyspach koralowych są zagrożone utratą terytorium, mimo że same się do tego nie przyczyniły, a główni emitenci CO₂ są geograficznie odlegli.

Główni emitenci dwutlenku węgla w 2020 roku

Państwo/związek państw	Udział w światowej emisji (%)
Chiny	30,6
Stany Zjednoczone	12,9
Unia Europejska	11,2
Indie	5,9
Rosja	5,3
Japonia	1,8

Źródło: BP Statistic Review of World Energy 2020

Rozwój ekonomiczny Chin i Indii jest uwarunkowany dostępnymi tam technologiami, które często nie są przyjazne dla środowiska, przez co tamtejsze zakłady przemysłowe emitują wielkie ilości zanieczyszczeń. Priorytetem wymienionych krajów jest rozbudowa gospodarki, a nie stan środowiska. Stany Zjednoczone natomiast zobowiązały się do obniżenia emisji do 2030 roku o 55% w porównaniu do emisji z 1991 roku. Troszcząca się o środowisko Unia Europejska ma zbyt mały udział w emisji, by wprowadzane w niej zmiany oddziaływały w skali całej planety, dlatego w redukcji emisji ważna jest współpraca. Przepisy Unii przekładają się przy okazji na rozwój technologii energo- i materiałooszczędnych, a więc mniej obciążających środowisko.

Innym przykładem globalnego niszczenia środowiska jest wyrąb wilgotnych lasów równikowych na wielką skalę. Sama eksploatacja przynosi korzyści krajom dokonującym wycinki, w ekosystemie Ziemi czyni natomiast olbrzymie straty. Również sprowadzanie produktów z państw rozwijających się pozwala im na zwiększenie dochodów, ale często dochodzi przy tej okazji do nadmiernej eksploatacji tamtejszych zasobów, w tym wody, gleby lub surowców mineralnych.

5. Powiązania aspektów globalizacji

Warto pamiętać, że wszystkie aspekty globalizacji przenikają się wzajemnie.

Koltan jest rudą niobu i tantalum – metali wykorzystywanych w produkcji części elektronicznych, w tym telefonów komórkowych. Około 70–80% koltanu pochodzi z targanej konfliktami wschodniej części Demokratycznej Republiki Konga. Pracujący za pomocą prymitywnych, ręcznych narzędzi górnik zarabia tam ok. 1 dolara dziennie, o ile nie jest niewolnikiem w kopalni kontrolowanej przez którąś z grup zbrojnych i nie zarabia nic. Uzyskane środki ze sprzedaży koltanu w dużej części są przeznaczone przez rebeliantów, którzy kopalnie mają pod kontrolą, na zakup broni. W ten sposób nabywca telefonu komórkowego na przykład w Europie finansuje konflikt zbrojny w Afryce. Podczas wydobywania koltanu dochodzi także do ogromnych zniszczeń w środowisku naturalnym. Opisana sytuacja świadczy o istnieniu **globalnych więzi ekonomicznych, politycznych, społecznych i środowiskowych**.

Innym przykładem związanym z obrotem i produkcją sprzętu elektronicznego jest eksport elektrośmici z państw wysoko rozwiniętych do rozwijających się, głównie Chin, Indii, Ghany, Nigerii. Tam, najczęściej w prymitywny, narażający zdrowie pracowników sposób odzyskuje się metale. Pozostałości zanieczyszczają glebę i wodę.

Globalizacja umożliwia również udzielanie pomocy w kryzysowych sytuacjach. Gdy w listopadzie 2013 roku w Filipiny uderzył szczególnie silny tajfun, pomoc nadeszła kilka dni później. Zaginionego w marcu 2014 roku samolotu malezyjskich linii lotniczych poszukiwali eksperci i ochotnicy z całego świata.

Brytyjska pomoc humanitarna na Filipinach

Źródło: DFID - UK Department for International Development (<https://commons.wikimedia.org>), licencja: CC BY 2.0.

Ciekawostka

W 2000 roku australijska fundacja chroniąca przyrodę ogłosiła apel o robienie i przysyłanie wełnianych sweterków dla pingwinów. Swetry miały pomóc utrzymać ciepłotę ciała podczas rehabilitacji ptaków ubrudzonych ropą naftową wyciekającą z tankowców. Odzew z całego świata był tak wielki, że organizacja musiała poprosić wolontariuszy o zaprzestanie nadsyłania ubrań. Kiedy w 2012 roku inna fundacja zorganizowała podobną akcję, również spotkała się z „nadmiernym” odzewem, ale tym razem nadwyżkę sweterków wykorzystała do ubierania pingwinów-maskotek i dochód z ich sprzedaży przeznaczyła na pomoc ptakom.

GLOBALIZATION

Globalization

Globalization

Globalization

Film dostępny pod adresem </preview/resource/RDBoyXbJWJhYY>

Globalizacja

Źródło: GroMar sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film opowiada o tym, co to jest globalizacja i jaki jest jej wpływ na każdego z nas.

6. Wpływ pandemii COVID-19 na globalizację

Pandemia COVID-19 zmieniła wiele aspektów związanych z funkcjonowaniem społeczeństw, zarówno gospodarczych, społecznych, jak i politycznych. Jednak, jak wynika z raportu DHL Global Connectedness Index, kryzys wywołany pandemią nie doprowadził do ograniczenia globalizacji. Raport DHL i NYU Stern School of Business dostarczył informacji na temat międzynarodowych przepływów handlowych, kapitałowych i ludzkich.

Przez zamknięcie granic, zakaz podróżowania i zniesienie wielu pasażerskich połączeń linii lotniczych proces globalizacji znacznie zwolnił, jednak wraz z upływem czasu społeczeństwa i państwa wypracowały rozwiązania ułatwiające międzynarodowy przepływ.

Lockdown i zakaz podróżowania znacząco wpłynął na turystykę. Według szacunków ONZ-u branża turystyczna będzie musiała odbudowywać się przynajmniej do 2025 roku, by wrócić do sytuacji z 2019 roku.

Przepływy handlowy, kapitałowy i informacyjny od połowy 2020 roku nie zmieniały się tak drastycznie, jak wcześniej prognozowano i utrzymały się na podobnym poziomie. Zmiany te, szczególnie dotyczące handlu światowego, były bardzo istotne, gdyż handel jest fundamentem światowej gospodarki.

Praca z domu, czyli tzw. „home office”, zyskuje na popularności. Możliwość wykonywania pracy poza biurem jest od czasu pandemii COVID-19 coraz częściej wykorzystywana.

Źródło: dostępny w internecie: Zdjęcie dodane przez fauxels: <https://www.pexels.com/pl-pl/zdjecie/shallow-focus-zdjecie-kobiety-za-pomoca-laptopa-3182792/>, licencja: CC BY-SA 3.0.

Zauważono pozytywny wpływ pandemii na przepływ informacji, szczególnie cyfrowej. COVID-19 wymusił na wielu branżach przeniesienie swojego obszaru działania do internetu. Oprócz biznesu do sieci przeniosły się edukacja, rozrywka, kultura, pojawiły się nowe stanowiska pracy, którą można wykonywać w domu. Przez pandemię ruch w internecie wzrósł o kilkaset procent.

Praca domowa

1. Wynotuj, które przedmioty stanowiące wyposażenie twojego pokoju albo mieszkania są przykładami globalizacji.

Źródło: GroMar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

2. Jak sądzisz, czy na globalizację należy w jakiś sposób wpływać i starać się ją regulować, czy raczej trzeba się jej biernie poddać? Zbierz argumenty i przedstaw swoją opinię.

Źródło: GroMar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Podsumowanie

- Globalizacja to wzrost współzależności państw, firm oraz ludzi w skali świata.
- Współcześnie globalizacja jest szczególnie szybka i intensywna.
- Globalizacja dotyczy procesów i zjawisk ekonomicznych, politycznych, społecznych, środowiskowych oraz demograficznych.
- Wszystkie aspekty globalizacji są ze sobą powiązane i przenikają się.
- Znacznej części aspektów globalizacji nie sposób jednoznacznie ocenić – na rozwój poszczególnych krajów wpływają zarówno pozytywnie, jak i negatywnie.
- Glokalizacja to dostosowanie zjawisk i procesów globalnych do lokalnych uwarunkowań.

Słownik

korporacja ponadnarodowa

duża firma działająca w co najmniej 2 państwach

lockdown

określenie odnoszone do zakazu przemieszczania się, ograniczeń wychodzenia z domu i działania gospodarki, wprowadzonych w związku z pandemią COVID-19 w 2020 roku na świecie

Milenijne Cele Rozwoju

wieloletni program ONZ dot. poprawy warunków życia, zdrowia, edukacji, równouprawnienia, zrównoważonego gospodarowania

Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Wskaż, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

	Prawda	Fałsz
McKebab w izraelskich restauracjach McDonald's jest przykładem globalizacji.	☐	☐
Globalizacja pojawiła się w XX wieku.	☐	☐
Wprowadzenie w 2001 roku i wycofanie w 2014 roku wojsk koalicji z Afganistanu jest przykładem politycznego aspektu globalizacji.	☐	☐
Globalizacja dotyczy tylko państw wysoko rozwiniętych.	☐	☐
Globalizacja jest procesem jednoznacznie pozytywnym.	☐	☐

Źródło: GroMar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Wskaż poprawne odpowiedzi na pytanie.

Z jakich powodów globalizacja w ostatnich dwóch dekadach wyraźnie przyspieszyła?

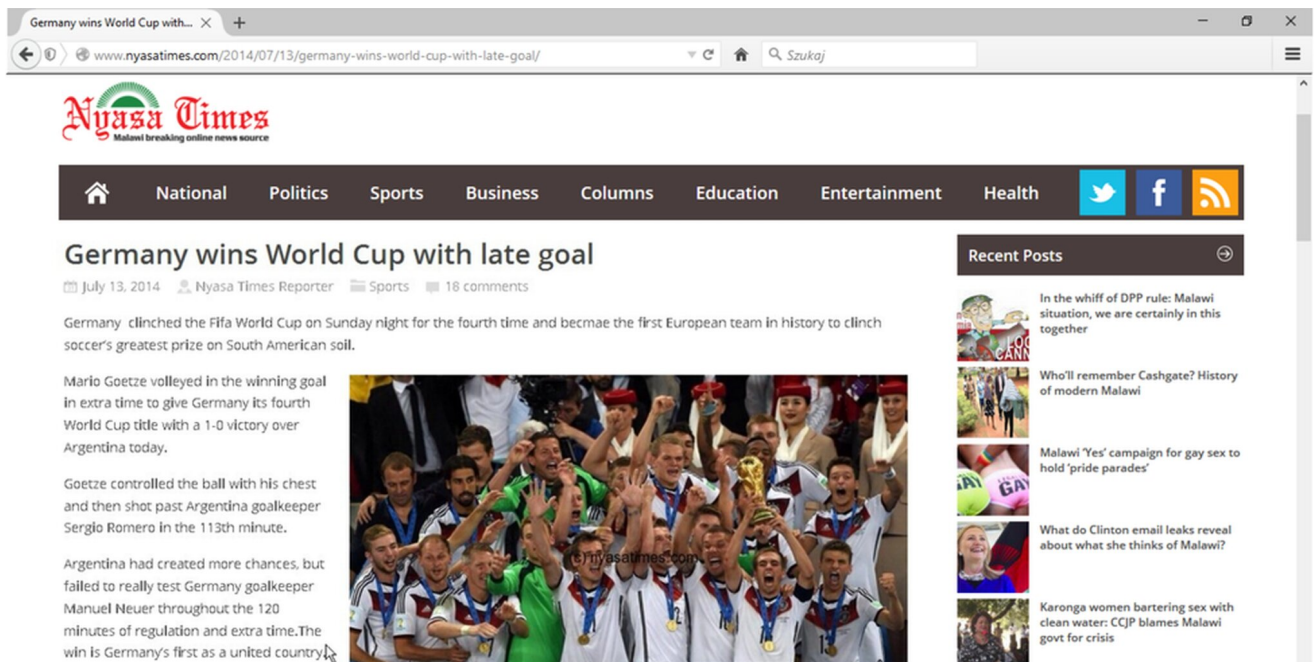
- ☐ Zwiększyła się liczba państw.
- ☐ Wzrosła liczba osób zamożnych.
- ☐ Staniały bilety lotnicze.
- ☐ Zwiększyły się inwestycje zagraniczne.
- ☐ Telefony komórkowe zmieniły się w urządzenia wielofunkcyjne.
- ☐ Upowszechnił się język angielski.
- ☐ Rozpadły się imperia kolonialne.
- ☐ Wzrosła cena ropy naftowej.
- ☐ Upowszechnił się internet.
- ☐ Upowszechniła się globalizacja.
- ☐ Wzrosło znaczenie patriotyzmu.

Źródło: GroMar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Dokończ zdanie.

Ilustracja przedstawia fragment strony "Nyasa Times" – gazety on-line wychodzącej w Malawi. Jest to przykład

☐ demokracji.

☐ globalizacji.

☐ integracji.

☐ liberalizacji.

Źródło: GroMar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Wskaż cechy globalizacji sprzyjające rozwojowi gospodarki światowej.

☐

szybszy transport

☐

wzrost popularności poglądów nacjonalistycznych

☐

procesy glokalizacji

☐

łatwiejsze pozyskanie pracowników z zagranicy

☐

wysokie ceny żywności

☐

szybszy przekaz informacji

☐

wysokie ceny ropy naftowej

☐

łatwiejszy dostęp do szerszego rynku zbytu

☐

łatwiejszy dostęp do surowców

☐

mniej koszty transakcyjne, np. cła

Źródło: GroMar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Podane przykłady produktów i działań dopasuj do właściwych nazw typów globalizacji.

meble z tropikalnego drewna
pochodzącego z Puszczy Amazońskiej
produkowane w Europie

globalizacja kulturowa

teleturnieje typu „Mam talent”, „X
Factor” itp.

globalizacja ekonomiczna

udział żołnierzy mongolskich w misji
pokojoyej ONZ w Sierra Leone

globalizacja polityczna

inwestycje japońskich koncernów
w Polsce

globalizacja środowiskowa

Źródło: GroMar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Dowiedz się więcej

Koltan i inni. Surowcowa klątwa Afryki

<http://www.forbes.pl/koltan-i-inni-surowcowa-klatwa-afryki,artykuly,195141,1,1.html>

Flightradar24

<http://www.flightradar24.com/>

Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD, ang. United Nations Conference on Trade and Development)

<http://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>

Toyota

<http://www.toyota-global.com/>